

DERME GELİŞTİRME

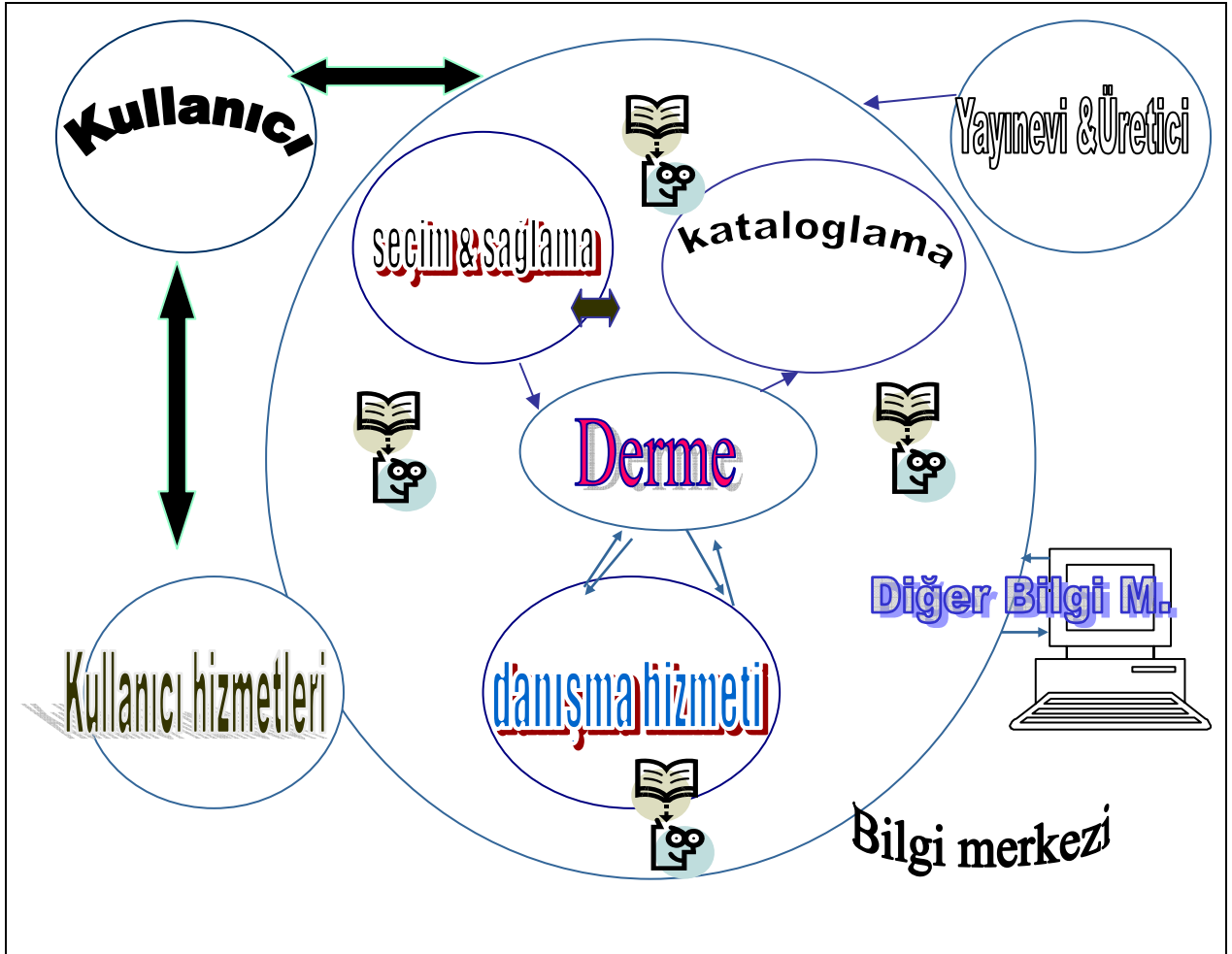
Terminoloji

Derme, bilgi merkezine önceden belirlenmiş bir politika uyarınca satın alma, değişim, bağış, lisans ve elektronik paylaşım yöntemleriyle sağlanan materyal topluluğudur.

Derme yönetimi, bilgi Merkezinin diğler işlevleriyle bütünleşik bir sistemde gerçekleşen ve kullanıcı ve kullanım araştırmaları, istatistik analiz, maliyet – yarar analizi gibi sayısal yöntemleri ve derme geliştirme kuram ve uygulamalarını kapsayan dinamik bir süreçtir.

Konuya giriş

Aşağıdaki şemada derme geliştirmenin kavramsal gelişim hareketi yansıtılmıştır. “Derme geliştirme” bilgi merkezine ilişkin iç ve dış faktörler tarafından etkilenir. İç faktörleri kullanıcı ve danışma hizmetleri ile teknik hizmetler, dış faktörleri ise yayınevi, dağıtıcı & aracı firmalar ile diğler bilgi merkezleri oluşturur. Derme geliştirmeden sorumlu kütüphaneci& bilgi uzmanı tarafından sipariş edilmesi istenen materyal sağlama bölümüne iletilir. Sağlama bölümü tarafından bilgi merkezine çeşitli seçeneklerle sağlanan materyal kataloglama bölümüne gönderilir. Son aşamada ise kataloglanan materyal rafta ya da elektronik ortamda kullanıcının hizmetine sunulmak üzere hazır hale getirilir. Kullanıcı ve kullanıcı hizmetleri derme geliştirmede “girdi ” işlevini, diğler faktörler ise “çıkıtı” işlevini yerine getirirler. Bu döngüde aşağıda gözlenen her halka bütünü oluşturan dinamik bir sürecin parçasıdır.

Yayınevi & üretici & aracı firmalar bilgi Merkezinin sağlama ve derme geliştirme sürecinin yürütülmesine yardımcı olurlar. Diğler bilgi merkezleri de bu sürecin en ekonomik yollarla

gerçekleştirilmesinde önemli rol üstlenirler. Bu rol bilgi merkezlerinin kendi aralarında oluşturdukları işbirliği protokolü çerçevesinde geliştirilir.

Derme geliştirme, her tür bilgi merkezinde uygulanan evrensel bir yöntemdir. Bu anlamda, derme geliştirmenin üç temel evrensel yasadını şöyle sıralayabiliriz:

- Hizmet verilen topluluğun niceliği arttıkça bireysel bilgi gereksinimlerindeki farklılık ve çeşitlilik de artacaktır.
- Bireysel bilgi gereksinimleri çeşitlilik kazandıkça diğer bilgi merkezleri ile işbirliği programlarına duyula gereksinim de artacaktır.
- Bütün bireylerin her birinin tüm bilgi gereksinimini karşılamak olası değildir.

Bilgi merkezinin türü ne olursa olsun uygulanmakta olan derme geliştirme ve yönetimi sürecine ilişkin tüm politikanın ayrıntılı bir derme geliştirme politikası olarak yazılı bir metne dönüştürülmesi gerekir.

Bilgi merkezi türlerine göre derme geliştirme politikaları, gözettikleri temel amaç ve işlevlere göre farklı özellikler gösterir:

Halk kütüphanelerinde en küçük ölçekli bir kütüphanede genellikle tek kütüphaneci tarafından derme geliştirilebilir. Ülkemizde halk kütüphanelerinde Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından merkezi bir yaklaşımla derme geliştirilmektedir. Buna göre genel derme Bakanlık tarafından belirlenirken belli oranlarda da şubeler kendi seçim ilkelerine göre dermelerini geliştirebilmektedirler. Ancak bu yolla sağlacak materyal, kütüphanenin kendi olanaklarıyla elde edeceği gelirle sağlanabilmektedir. Merkezi alımlar ise merkezi bütçe ile sağlanmaktadır. Okul kütüphaneleri ise Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Halk ve okul kütüphanelerinde tek tek materyal alımı gerçekleşir. Kütüphaneci, öğretmen ve okul yöneticileri seçim işlevlerini yerine getirirler. Özel araştırma kütüphaneleri ve bilgi merkezlerinde ise genel konulardan çok, kurumsal çalışma konuları ve/veya spesifik konu alanlarıyla ilgili materyaller seçilir. Bilgi gereksinimleri daha sınırlı ve homojendir. Akademik kütüphanelerde ise öncelikli olarak üniversitenin öğretim programları doğrultusunda derme geliştirme politikaları belirlenir ve her üniversitenin bünyesindeki Kütüphane daire başkanlıkları tarafından uygulanır. Bu konu derme geliştirme politikaları konulu uygulama çalışmalarında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Sağlama

Sağlama bölümünün genel hedefleri:

1. Derme geliştirme politikası kapsamında seçim ve sağlama işlevlerinin yürütülmesi
2. Basılı ve basılı olmayan kaynakların sağlanmasına yönelik güncel bilgilerin izlenmesi ve derlenmesi

İç hedefler:

1. Materyalin mümkün olabilen en kısa sürede sağlanması
2. Sağlanan materyalin dermeye eklenmesi ile ilgili sürecin en doğru, kolay ve hızlı bir biçimde gerçekleşmesini sağlamak
4. Derme geliştirme programı kapsamındaki harcamaları denetlemek
3. Sağlama sürecinin en az maliyetle ve en basit biçimde yürütülmesine olanak tanımak
4. Diğer birimlerle ve aracı firmalarla sağlıklı bir iletişim kurmak ve sürdürmek

Sağlama İş akışı:

Materyal isteği

- Bibliyografik Kontrol
 - Sipariş Hazırlığı
 - Kaynak tahsisi
 - Sipariş kayıtlarının karşılaştırılması
 - Fatura işlemleri
 - Siparişin verilmesi
 - Siparişin teslim alınması
 - Sipariş kayıtlarının kontrolü
 - Materyalin kataloglanması

Sipariş sürecine geçilmeden önce, sağlama kütüphanecisi aşağıdaki kararları almak durumundadır:

- Hangi sağlama yöntemi uygulanacak? Fiziki materyal için genel olarak üç temel sağlama politikası bulunmaktadır. Birincisi, derme geliştirme politikasının öngörüsü uyarınca önceden belirlenen konu ya da konularda ne yayınlanırsa sağlama. İkincisi belirli bir yayınevinin yayınladığı her materyalin sağlanması. Üçüncüsü ise, siparişine gereksinimin doğduğu zaman karar verilen materyal grubunun sağlanması. Elektronik veri tabanları ile e-dergilerin sağlanması yöntemlerine sonradan yer verilecektir.ⁱ
- Hangi firmalarla çalışılacak?
- Sipariş edilecek materyal için gerekli kaynak nereden sağlanacak? Hangi yöntem uygulanacak: Bilgi merkezlerinde geleneksel olarak yürütülen satın alma, bağış, değişim politikaları günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerinin olanakları kullanılarak çeşitlilik kazanmıştır: Ortak derme oluşturma politikaları (konsorsiyum), lisans anlaşmaları, kütüphaneler arası ödünç verme politikaları, elektronik yayıncılık, elektronik bilgi& belge sağlama gibi yöntemler derme yönetimine yeni bir anlayış getirmiştir.